

Monika Cieciora
UMCS w Lublinie
monika.cieciora@gmail.com

Miasta - społeczne aspekty funkcjonowania,
red. K. Kuć-Czajkowska, M. Sidor,
Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014, ss. 384

Organizacja i funkcjonowanie miasta stanowi coraz istotniejszą kategorię badawczą dla socjologów, prawników, ekonomistów, jak i politologów. Publikacja przygotowana pod redakcją Katarzyny Kuć-Czajkowskiej i Moniki Sidor z Zakładu Samorządów i Polityki Lokalnej Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie jest niewątpliwie cenną pozycją wśród rozważań i badań nad ośrodkami miejskimi. Zwłaszcza, że miasta stanowią wspólnoty mieszkańców, którzy z coraz większą świadomością podejmują się współdecydowania o danym obszarze. Widoczny wzrost zainteresowania oddolnymi procesami zarządzania w samorządzie terytorialnym, jak się wydaje, wpłynął na przedmiot analizy w omawianej książce.

Monografia składa się z dwudziestu tekstów naukowych podzielonych na trzy rozdziały tematyczne prezentujące kolejno: partycypację obywatelską (9 artykułów), marketing terytorialny (6 artykułów) oraz charakterystykę zróżnicowaną społeczne miast (5 artykułów). Dodatkowym atutem wydania jest wprowadzenie, w którym autorki przybliżyły skrótowo wszystkie artykuły oraz przedstawiły ich najmocniejsze wartości naukowe. Praca w znacznej części opiera się na analizie doświadczeń zarówno konkretnych polskich, jak i zagranicznych ośrodków miejskich. Teksty odznaczają się wysokim poziomem merytorycznym.

Trzeba podkreślić, iż na szczególną uwagę ze strony Czytelnika zasługują artykuły z pierwszej grupy tematycznej: *Partycypacja obywatelska w miastach*. Część ta składa się z dziewięciu artykułów. Autorka pierwszego - Andżelika Mirska przedstawia nowe instrumenty partycypacji w miastach niemieckich na przykładzie działań podejmowanych w ramach tzw. idei *Quartiersmanagement* („zarządzania w sąsiedztwie”) oraz procesu budowania budżetu obywatelskiego w Berlinie i jego dzielnicach, czyli współdecydowaniu mieszkańców o podziale części środków publicznych. Artykuł z bogatą, niemieckojęzyczną bazą źródłową stanowi cenne porównanie do podobnych działań podejmowanych w polskich jednostkach samorządu terytorialnego. Procesy budowania budżetu partycypacyjnego w dziesięciu największych mia-

stach polskich przeanalizowała z kolei Monika Sidor. Zastosowała autorską typologię budżetów według kryterium przestrzennego (tzw. ogólnomiejskie oraz wprowadzane w poszczególnych dzielnicach); ze względu na inicjatora (władz miasta lub organizacji pozarządowych) oraz na sposób głosowania nad projektami mieszkańców (metoda tradycyjna lub drogą elektroniczną). Autorka dokonała także analizy poszczególnych typów podziału przedstawiając ich korzyści (zalety) oraz wady. Zaproponowana typologia może być wykorzystywana w dalszych badaniach nad budżetami obywatelskimi w Polsce.

Inną formę aktywności mieszkańców przedstawiła Justyna Wasil w artykule *Działania lobbingsowe - doświadczenia Lublina*. Artykuł ma spójną strukturę. Autorka rozpoczęła od zagadnień definicyjnych i przeszła do analizy trzech przykładów, tj. próby budowy spopieliarni w Lublinie, wyboru lokalizacji lotniska na terenie województwa lubelskiego oraz dofinansowania budowy drogi S-17. W każdej z tych sytuacji został przedstawiony opis, strony, interesy działań, a przede wszystkim wykorzystane metody lobbingsowe. Autorka udowodniła tezę, że działania lobbingsowe mogą i mają zastosowanie, nie tylko na poziomie władzy centralnej, ale także w samorządzie terytorialnym. Cennym elementem artykułu jest przybliżenie praktycznego wymiaru działań lobbingsowych na poziomie lokalnym i regionalnym.

Kolejne narzędzie partycypacyjne tj. inicjatywę lokalną omówiła także Anna Kołomycew w artykule *Możliwość wykorzystania inicjatywy lokalnej w procesie współzarządzania w jednostkach terytorialnych*. Autorka zajęła się teoretyczną analizą tej formy angażowania mieszkańców, przedstawiła jej istotę, warunki oraz efektywne wykorzystanie w polskim samorządzie terytorialnym.

Nowe formy zaangażowania mieszkańców we współtworzeniu lokalnego środowiska przybliżył także Paweł Prokop w artykule *Lubelski wymiar partycypacji*. Z punktu widzenia przedstawiciela organizacji pozarządowej oraz doradcy Prezydenta Lublina ds. partycypacji i współpracy transgranicznej omawia sposoby wdrażania partycypacyjnego modelu zarządzania publicznego oraz wskazuje na problemy w tym zakresie. To kolejna, praktyczna część monografii.

W kolejnym dwóch artykułach, autorstwa Mariusza Sienkiewicza (*Przejawy partycypacji społecznej w procesie zarządzania strategicznego – doświadczenia wybranych miast Lubelszczyzny*) oraz Niny Zielińskiej-Balcerzak (*Konsultacje społeczne – doświadczenia miasta stołecznego Warszawy*) zostały opisane formy włączania mieszkańców w proces współdecydowania, tj. konsultacje aktów prawnych i dokumentów. Z artykułów wyłania się wniosek, iż skuteczność konsultacji nie zależy od wielkości miasta i liczby jego mieszkańców, ale nastawienia przedstawicieli władzy

do takiej formy współpracy oraz prawidłowo dobranych metod oraz środków aktywizacji mieszkańców.

Odmianę konsultacji społecznych, czyli wysłuchanie publiczne opisuje Roman Marchaj na przykładzie Katowic, gdzie w 2012 r. została po raz pierwszy w Polsce zorganizowana taka forma demokracji na poziomie lokalnym. Autor doceniając samą inicjatywę, wskazuje na braki w sposobie jej przeprowadzenia.

Ciekawą formę wykorzystania konsultacji społecznej jako drogi do lepszego zrozumienia potrzeb i interesów mieszkańców, a następnie wykorzystania wniosków w dziedzinie marketingu terytorialnego przedstawiła Katarzyna Łazorko w artykule *Wpływ rezultatów konsultacji społecznych na kształt instrumentarium marketingowego samorządów – doświadczenia Częstochowy*. Miasto Częstochowa zostało przeanalizowane przez autorkę jako studium przypadku.

Kolejny rozdział zatytułowany *Marketing terytorialny* zainteresuje Czytelników nie tylko nie względu na zawarte teoretyczne wprowadzenie na temat marketingowej koncepcji funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego, opis działań marketingowych poszczególnych ośrodków miejskich, ale także wnikliwą analizę i krytyczne spojrzenie autorów artykułów na podejmowane działania w tej dziedzinie. Część tą otwiera tekst Katarzyny Efner na temat doświadczeń Zamościa. Autorka zauważa, że mimo braku strategii promocyjnej oraz strategii marketingowej, działania promocyjne są prowadzone przez władze Zamościa. Krytycznie odnosi się jednak do ograniczenia grupy docelowej do turystów. Zgodnie z założeniami marketingu terytorialnego działania miasta powinny objąć nie tylko turystów, ale inwestorów oraz stałych mieszkańców miasta. Agnieszka Strykowska w artykule *Promocja i kampania wizerunkowa – doświadczenia Rzeszowa w latach 2009–2013* analizując podejście marketingowe stolicy Podkarpacia słusznie konstatuje, że działania te skierowane są wyłącznie do wewnątrz, tzn. mieszkańców miasta. Błędy w działaniach marketingowych miasta powiatowego Opola Lubelskiego przedstawia Anna Szwed w artykule pt. *Kreowanie wizerunku miasta – doświadczenia Opola Lubelskiego*. Włodarzom samorządowym, mimo oparcia działań na strategii rozwoju, brakuje odpowiednich narzędzi oraz zasobów w celu prowadzenia skutecznej promocji oraz przyciągnięcia inwestorów i turystów na swoje terytorium. Autorka dokonała szczegółowej analizy celów strategii oraz użytych technik marketingowych.

W trzeciej części zatytułowanej: *Zróźnicowanie społeczne miast* na szczególne wyróżnienie zasługuje tekst Jędrzeja Kotarskiego: *Favele i turystyka ubóstwa w Rio de Janeiro w przededniu Mundialu i Olimpiady*. Opis najbiedniejszych dzielnic stolicy Brazylii oraz nowego zjawiska, jakim są wycieczki turystów z rozwiniętych krajów organizowane przez biura podróży, poparty jest uczestniczeniem w takich

wyprawach i obserwacjami terenowymi autora. Artykuł to refleksyjne spojrzenie, iż kraje Ameryki Południowej oprócz symboli: piłki nożnej, karnawału i słonecznego klimatu, to także wysoki odsetek ludności bez pracy i godziwych warunków życia.

W tej części godnym uwagi artykułem jest także tekst autorstwa Jacka Kubery oraz Stanisława Lisieckiego pt. *Miasta migracyjne – problemy i perspektywy*. Badacze omawiają wpływ migrantów na ośrodki miejskie na przykładzie miast w Niemczech i we Francji. Autorzy dociekają, na ile miasta polskie można określić mianem miast migracyjnych. Na koniec stwierdzają, że potrzebna jest polityka zwana „prawem do miasta” dla wszystkim osób, którzy chcą mieszkać w konkretnych ośrodkach miejskich, bez względu na korzenie pochodzenia.

Natomiast Sylwia Dudek-Mańkowska w artykule „*My*” i „*oni*” w *Warszawie – zróżnicowanie metropolitalnej społeczności w świadomości mieszkańców* zajęła się analizą dzielnic stolicy jako obszarów heterogenicznych. Badania wskazały, że jednolitą grupą pod względem społecznym czują się mieszkańcy osiedli powstałych w podobnych czasie. Natomiast do różnorodnych społecznej obszarów należy Powiśle oraz prawobrzeżna Praga.

Książka *Miasta - społeczne aspekty funkcjonowania* zawiera także indeks nazwisk autorów wraz z reprezentowaną placówką naukową. Może to ułatwić kontakt i ewentualną wymianę uwag. Podnosi to wartość naukową książki, istnieje bowiem możliwość dyskursu. Książka stanowi cenne źródło opracowań do wykorzystania zarówno przez studentów, badaczy tematu oraz praktyków samorządowych, jako lepsze zrozumienie społecznych aspektów działania ośrodków miejskich i poznania tematyki np. możliwości włączania mieszkańców w lokalny proces współzarządzania, czy marketingu terytorialnego.